

Europese prijs voor Gallo-Romeins Museum

Het door architectenbureau De Gregorio & Partners vernieuwde Gallo-Romeins Museum van Tongeren heeft zopas de prestigieuze 'European Museum of the Year Award' gewonnen.

Tijdens de slotceremonie (op 21 mei 2011) van het Europees Museum Forum in Bremerhaven riep de jury het Gallo-Romeins Museum Tongeren uit tot Europees Museum van het Jaar. Er participeerden 34 genomineerde musea uit 15 verschillende landen. Onder hen niet de minsten: het Museo Memoria de Andalucia (arch. Alberto Campo Baeza), het Mosteiro de Santa Clara-a-Velha de Coimbra, het British Music Experience (Londen). en de Casa das Histórias Paula Rego in Cascais (arch. Eduardo Souto de Moura).

De onderscheiding, die sinds 1977 bestaat, gaat naar musea die de afgelopen twee jaar zijn gebouwd of vernieuwd. Ze gaat nu voor het eerst naar een Belgisch museum. Eerder al kregen het Guggenheim Bilbao, het Victoria and Albert Museum (Londen), het wetenschapsmuseum CosmoCaixa (Barcelona) en het Salzburg Museum deze prijs.

Fantasie

In 1994 werd het Gallo-Romeins museum, in opdracht van de Provincie Limburg, al een eerste maal grondig gerenoveerd; eveneens een ontwerp van het architectenbureau De Gregorio & Partners. In 2009 volgde een uitbreiding en een vernieuwde museale opstelling, alweer een ontwerp van ons bureau. Het museum kreeg in Bremerhaven niet alleen lof voor haar architectuur en de stedelijke integratie, maar ook voor zijn scenografie. Daarvoor vormden we een team met scenograaf Niek Kortekaas. De jury vond de presentatie 'elegant en fantasierijk' en de opbouw van dit lange en complexe verhaal 'gelaagd', met doordachte media op maat gebracht van een brede waaier publieksgroepen. De tentoonstellingen 'hebben autoriteit, maar zijn niet autoritair'. En: 'Over sommige kwesties laat de opstelling twijfels toe, die de bezoeker stimuleren om na te denken.'

'The museum reopened in May 2009 after a three year renovation and new build project, and is cleverly integrated into the old heart of the city.'

Overlegmodel

Is er een recept om een dergelijk mooie prijs in de wacht te slepen? Misschien, misschien niet. Zeker is dat het beproefde recept van De Gregorio & Partners de gerenommeerde jury kon overtuigen. 'Logisch dat deze fantastische erkenning een gevolg is van doorgedreven teamwerk,' zegt Alfredo De Gregorio. 'Ik ben erg verheugd dat vooral onze aanpak Europese erkenning heeft gekregen. Vanaf het begin hebben we gekozen voor het overlegmodel. Ook op wedstrijdniveau. Het huidige project is immers het gevolg van een wedstrijd, georganiseerd in 2003 (met de toenmalige Vlaamse Bouwmeester Bob Vanreeth als lid van de jury). In plaats van de jury een mooie tekening en kant-en-klaar ontwerp te presenteren, hebben we een werkmethoediek voorgesteld, waar doorgedreven onderzoek rond programma, architectuur en stedenbouw centraal stond. Nog te vaak vertrekt men in architectuur vanuit het beeld, vanuit het conflictmodel; ik noem dat de designmatige aanpak.'

'The result is an elegant and imaginative presentation of the archaeology and early history of the province of Limburg set in a wider European context.'

'Ons alternatief hiervoor is doorgedreven research. Vertrekken vanuit het beeld is een slechte manier van werken. Architectuur heeft alles van doen met een zoektocht naar samenhang. Een zoektocht naar de rol van het museum in de Tongerse samenleving, naar de relatie met de omgeving,... We wilden ook de actuele museumfilosofie begrijpen, ons in archeologie en de bedenkingen daarover verdiepen. En research daar rond hoeft niet duur of complex te zijn: breng alle partijen rond de tafel en zorg ervoor dat het resultaat meer wordt dan de eenvoudige som van alle delen. Ook voor de scenografie hebben we de overlegmethode toegepast. En uiteindelijk bereik je een resultaat dat door iedereen gedragen wordt. Het is me een raadsel waarom elke architecturaal initiatief via een wedstrijd moet verlopen, met als resultaat 'een winnaar'. De weg van het conflict, van de oorlog, zeg ik altijd. Nochtans het overlegmodel, liefde zeg ik altijd, werkt.'

Organisch

'In het geval van het Gallo-Romeins museum betekent dit dat we de eerste maanden niets anders hebben gedaan dan praten. Over de collectie, de routing, de stad en noem maar op. In die periode hebben we onze opdrachtgevers geen prentjes laten zien. Integendeel: die periode was nodig om gebouw geboren te laten worden. Het werd met andere woorden niet gedesignd. En toeval of niet, maar na zo'n negen maanden hebben de voor het eerst een beeld van het museum geproduceerd en laten zien.'

'The new museum was also an inspirational, urban project which included the construction of a museum square behind the Basilica.'

'En op dat moment had niemand een wow-ervaring. Het mooiste compliment ooit vind ik, want dat betekent dat iedereen mee was. Het had niets anders kunnen zijn dan dit organisch gegroeid ontwerp. Iedereen vond er zich in terug: alle betrokkenen vonden dat het museum voor een stuk van haar of hem was. Net dat is de taak van een architect. We zijn regisseurs, geen designers. Wie spektakelarchitectuur maakt, is bezig met zichzelf te verkopen. Terwijl hij dient te achterhalen wat de opdrachtgever en de context nodig hebben. De plek heeft ook haar eisen.'

'The integration with the town of Tongeren is strong – the museum is a meeting place available to citizens' groups.'

Helen

'In al onze projecten proberen we aansluiting te vinden bij de ziel van de stad. Die ademt uit elke hoek en steen. Ze zit in het groen, in de passerelles, het bankje op het binnenplein. In het water van de fonteinen. Elke plek gonst van de verhalen. En met elke stedelijke ingreep willen we de stad 'beter maken'. Zo ook in dit stukje van Tongeren. Wat vóór de komst van het museum een ziek stadsdeel was, hebben we genezen. En dat is wat architectuur ook moet doen: helen. Architectuur zou een

bijdrage moeten leveren aan de kwaliteit van de samenleving. En dan gaat het om integratie, niet om het eigen beeld. Je mag de ervaring van het leven niet van ethiek naar esthetiek verschuiven.'

'The museum does not shy away from the task of dealing with uncertainty and the presentation.'

'Het Gallo-Romeins museum in zijn huidige vorm kan enkel maar in Tongeren staan. Aldo Rossi vertelde me ooit dat er maar één oplossing kon zijn voor een bepaald architecturaal probleem, de som van de genius loci, de opdrachtgever en de architect. Ik denk dat hij gelijk had: voor elk project op zijn unieke plek bestaat er slechts één ultiem ontwerp. Ons ontwerp was wat het was, precies omdat het museum in Tongeren ligt. Zorgvuldig ingebed in het hart van de oude Romeinse stad, vlak langs de basiliek. En zonder de aandacht van de grandeur van dat gebouw af te leiden. Enkel wie niet fundamenteel genoeg studeert, heeft meer mogelijkheden en zit met een puzzel die niet in elkaar klikt. Op die manier gaan we van onderzoeksfase naar onderzoeksfase.'

'The construction of the museum has made possible a new walking route through a part of the historical city which centres on the medieval basilica.'

'Wij hadden voor de wedstrijd van het Gallo-romeins museum ook voor het beeld kunnen gaan, voor de grote show, de verpakking. Die valkuil hebben we omzeild. Niet dat dit altijd uit den boze is, zoals dat het geval is bij Guggenheim Bilbao. Maar dit mag wel niet de filosofische basishouding zijn. Onderzoek is een beter uitgangspunt, de zoektocht naar samenhang, via overleg en passie of liefde. Architectuur heeft geen sterarchitecten nodig. Goede architectuur is niet arrogant. Ze is bescheiden, ten dienste van de mensen. Het kwam er op aan dat de Tongenaren het Gallo-Romeins Museum in hun hart zouden sluiten. Ik ben blij dat de jury van 'The European Museum of the Year Award', bewust een inhoudelijke keuze heeft gemaakt en ons daar Europees voor erkend heeft... Voor mij is het alsof wij voor onze jarenlange inzet, voor onze manier van werken op een of andere manier beloond worden. En die basishouding is maar zichtbaar geworden dankzij een erg kwaliteitsvolle opdrachtgever. Waarvoor dank.'